

5. McGill University. Clerkships. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mcgill.ca/law-admissions/undergraduates/programs/beyond>.
6. Pro Bono Students Canada. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.probonostudents.ca/>.
7. Richard J. Wilson. The Role of Practice in Legal Education. Washington D. C., October 21, 2010. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ssrn.com/abstract=1695618>.
8. William M. Sullivan. Educating Lawyers: Preparation for the Profession of Law / [Sullivan William M., Colby Anne, Welch Wegner Judith, Bond Lloyd, S. Shulman Lee]. – San Francisco : Published by Jossey Bass, 2007. – P. 245.
9. University of Calgary. Clinic Opportunities. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://law.ucalgary.ca/jd/clinics>.
10. University of Toronto. Experiential Learning at the Faculty of Law. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.law.utoronto.ca/academic-programs/jd-program/experiential-learning-faculty-law>.
11. University of Western Ontario. International Exchanges and Internships. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://law.uwo.ca/future_students/international.

References:

1. Bihun V. S. Yurydychna profesii ta osvita. Dosvid SShA u porivnialnii perspektyvi / V. S. Bihun. – Kyiv : Vydavnycha orhanizatsiia "Iustynian", 2006. – 272 s.
2. Husariev S. D. Yurydychna deontolohiia / S. D. Husariev, O. D. Tykhomyrov. – Kyiv : VIRA-R. – 2002. – 506 s.
3. Canadian Law School Profiles (2017). Retrieved from : http://www.oxfordseminars.ca/LSAT/lstat_profiles.php
4. Law Society of Ontario. Experiential Training Competencies for Candidates. Retrieved from : <https://www.lsuc.on.ca/licensingprocess.aspx?id=2147498132>.
5. McGill University. Clerkships. Retrieved from : <http://www.mcgill.ca/law-admissions/undergraduates/programs/beyond>.
6. Pro Bono Students Canada. Retrieved from : <https://www.probonostudents.ca/>.
7. Richard J. Wilson. The Role of Practice in Legal Education. Washington D. C., October 21, 2010. Retrieved from : <http://ssrn.com/abstract=1695618>.
8. William M. Sullivan. Educating Lawyers: Preparation for the Profession of Law / [Sullivan William M., Colby Anne, Welch Wegner Judith, Bond Lloyd, S. Shulman Lee]. – San Francisco : Published by Jossey Bass, 2007. – P. 245.
9. University of Calgary. Clinic Opportunities. Retrieved from : <http://law.ucalgary.ca/jd/clinics>.
10. University of Toronto. Experiential Learning at the Faculty of Law. Retrieved from : <https://www.law.utoronto.ca/academic-programs/jd-program/experiential-learning-faculty-law>.
11. University of Western Ontario. International Exchanges and Internships. Retrieved from : https://law.uwo.ca/future_students/international.

Столярчук Л. Б. Практическая составляющая профессиональной подготовки бакалавров в области права в университетах Канады

В статье представлено теоретическое исследование практической составляющей профессиональной подготовки бакалавров в области права в ведущих университетах Канады. Проанализированы формы организации учебного процесса, которые используются для обеспечения студентов практическими умениями и навыками, необходимыми для дальнейшей карьеры в области права. Рассматриваются особенности участия студентов в работе юридических клиник, волонтерских организаций, в конкурсах учебных судебных заседаний. Охарактеризованы возможности студентов-юристов проходить практику и стажировку в выбранной области права с целью получения доступа к юридической практике в Канаде.

Ключевые слова: бакалавр, производственная практика, отрасль права, учебные судебные заседания, юридическая школа, профессиональная подготовка, стажировка, юридическая клиника.

Stoliarchuk L. B. Practical component of bachelors' professional training in the field of law at Canadian universities

The article represents a theoretical study of the practical component of professional training of Bachelors in law in leading Canadian universities. Analyzed organizational forms of the educational process which are used to provide students with the practical skills necessary for the further career in the field of law. The peculiarities of student's participation in the work of legal clinics, pro bono organizations and moots are considered. Characterized law students' opportunities to be admitted to internship and articling programs in the chosen field of law to gain access to legal practice in Canada.

Key words: bachelor, articling, field of law, moot, law school, professional training, internship, legal clinic.

УДК 378.1(477):371.83

Трибулькевич К. Г.

СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ: РЕАЛІЇ РОЗВИТКУ

У роботі здійснено аналіз розвитку студентського самоврядування в Україні на сучасному етапі. Розглянуто основні заходи, що здійснюються з метою впровадження ідей студентського самоврядування. Дано оцінку різноплановій діяльності студентського самоврядування в управлінській, соціально цінній та особистісно значущій діяльності, добровільній діяльності студентів через волонтерський рух, пізнавальній; спортивній, художній та інших видах діяльності з урахуванням потреб, нахилів та уподобань студентів. Здійснено аналіз органів студентського самоврядування у

вітчизняних закладах вищої освіти. Розроблено рекомендації щодо оптимізації становлення демократичної системи студентського самоврядування.

Ключові слова: студентське самоврядування, органи студентського самоврядування, заклади вищої освіти, тренінг, проект, студентська служба, ректорат, лідери, функції студентського самоврядування, тенденції студентського самоврядування.

Сучасна державна політика щодо діяльності органів студентського самоврядування є досить прогресивною, що виявляється у затвердженні нового закону «Про вищу освіту», де значних змін зазнала ст. 40 «Студентське самоврядування»; увазі Міністерства освіти і науки України до питання розвитку студентського самоврядування через роз'яснення керівництву вищих навчальних закладів (далі – ВНЗ) основних принципів та механізмів функціонування органів студентського самоврядування, просвітницьку роботу зі студентськими лідерами через серію тренінгів і конференцій, участь у міжнародних програмах із розвитку студентського самоврядування.

Питання становлення студентського самоврядування в сучасних умовах було предметом наукових пошуків І. М. Дарманської, В. С. Демчука, Ю. П. Краценка, О. С. Кулінченка, Н. Ю. Лізньової, К. Л. Потопи, В. С. Смерічевської, М. І. Солов'я, Р. В. Сопівника, О. В. Тараріної, Н. Г. Чибісової, Л. О. Шеїної та ін. Однак аналіз сучасного стану розвитку студентського самоврядування залишається актуальною вимогою розвитку даного феномена.

Метою роботи є аналіз заходів щодо становлення студентського самоврядування та дослідження стану впровадженості ідей студентського самоврядування у вітчизняних вищих закладах освіти.

Окремої уваги заслуговують проекти, метою яких є вивчення досвіду роботи студентського самоврядування за кордоном. Так у рамках проекту «IMPRESS» «Підвищення ефективності студентських служб» (Improving the Efficiency of Student Services), – 530534-Tempus-1-2012-1-UK-Tempus-SMGR, фінансувався Європейською Комісією, тривав із 15 жовтня 2012 р. по 14 жовтня 2015 р., здійснювалися розширення досвіду студентського самоврядування, посилення процесів євроінтеграції згідно з вимогами Болонського процесу, підтримка роботи органів студентського самоврядування у ВНЗ України. Поставлені завдання реалізувалися у таких видах діяльності: працевлаштування; набір студентів; «м'які навички», або соціальні навички (Soft Skills); студентська активність [6; 7].

Аналіз проекту «IMPRESS» «Підвищення ефективності студентських служб» призводить до висновку про його вагу для визначення перспектив розвитку вітчизняного студентського самоврядування. Крім того, результатом здійсненої роботи є потужна просвітницька діяльність у ВНЗ України, що здійснюється за підтримки Міністерства освіти і науки України у формі регіональних тренінгів.

Тенденція моделювання освітнього простору на європейських засадах підтверджується проведенням й інших просвітницьких заходів, таких як «Всеукраїнська науково-практична студентська конференція «Модель ООН 2016», зустрічей студентів із представниками міністерства освіти і науки. У 2017 р. серед найбільш вагомих заходів щодо впровадження ідей студентського самоврядування були: Всеукраїнський форум студентського самоврядування (4–7 травня 2017 р., м. Суми), Всеукраїнська науково-практична конференція «Особистість студента і соціокультурне середовище університету в суспільному контексті» (2 червня 2017 р., Інститут вищої освіти НАПНУ), XII Міжнародний пленер Національного студентського союзу з питань студентського самоврядування, молодіжної науки та фізичного виховання студентської молоді 22–27 серпня 2017 р., що проходив у навчально-оздоровчому таборі «Політехнік-3» Національного університету «Львівська політехніка» (с. Коблеве Березанського району Миколаївської області).

Лютий 2018 р. позначено проведенням тренінгів «Розвиток студентського самоврядування» у семи містах Сходу і Півдня України (м. Маріуполь, Слов'янськ, Краматорськ, Северодонецьк, Миколаїв, Херсон, Бердянськ), що проводилися громадським об'єднанням «УЦП «Світло» за підтримки USAID та РАСТ у межах програми «Долучайся!» [9]. Метою заходів було здійснення комплексного аналізу проблем у розвитку студентського самоврядування та його активізації у вищих закладах освіти. Травень 2018 р. буде не менш активним для представників студентської молоді, адже у м. Одесі планується форум молодіжного самоврядування та конкурс міні-грантів розвитку молодіжного самоврядування регіонів. Значна кількість заходів, спрямованих на організацію, підтримання та розвиток студентського самоврядування, забезпечує сприятливі умови для розвитку даного феномена.

Окрім ВНЗ України, такі як Кіровоградський національний технічний університет, Харківська гуманітарно-педагогічна академія Харківської обласної ради, Харківський торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, Національний авіаційний університет, м. Київ, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут», Черкаський державний технологічний університет, Сумський національний аграрний університет та ін., демонструють широку представленість студентів у робочих органах ВНЗ.

Для вітчизняних ВНЗ стала нормою присутність у складі ректорату та вченої ради представників студентського самоврядування, проте «прогресивний для України показник у 10% студентів в органах управління є найменшим серед країн Європи» [2]. А отже, подальший розвиток студентського самоврядування вимагає збільшення ваги студентів у прийнятті адміністративних рішень через збільшення представленості студентів у складі робочих органів ВНЗ.

Аспект різнопланової діяльності студентського самоврядування у багатоманітних сферах діяльності з урахуванням потреб, нахилів та уподобань студентів поступово знаходить все більшу реалізацію у вітчизняних ВНЗ. Традиції включення студентів у різноманітну соціально цінну та особистісно значущу діяльність сягають радянських часів та отримують сучасну реалізацію у добровільній діяльності студентів через волонтерський рух, пізнавальній, спортивній, художній та інших видах діяльності. Так, у Таврійському державному технічному університеті значну популярність має волонтерська діяльність. Доброю традицією для студентів стало надання гуманітарної допомоги через проведення концертно-розважальних програм у дитячих будинках м. Мелітополя. Благодійні акції проводяться також для ветеранів війни, праці [5].

У Харківському гуманітарному університеті «Народна українська академія» протягом останніх десяти років студенти здійснюють шефську допомогу дитячому інтернату м. Люботин, міському дитячому будинку «Родина»; виконують роль помічників викладачів спеціалізованої економіко-правової школи, екскурсоводів музею історії свого ВНЗ; беруть участь у роботі студентського загону «Пам'ять» через збір інформації про похованих на Солдатському кладовищі в Київському районі м. Харкова. В академії функціонує також трудовий загін, що має у складі сім загонів: будівельно-ремонтний, волонтерський, педагогічний, громадського порядку, екскурсоводів, аніматорів. Студентський комітет опікується проведенням тижнів здоров'я, акцій «Кинь цигарку!»; фізкультурперерв із танцювальними паузами та спортивними конкурсами; зустрічей із лікарями, переглядів фільмів про здоровий спосіб життя та ін. Важливим напрямом діяльності є робота школи лідерів, заняття якої проводяться для студентів усіх курсів та факультетів, діяльність наукового товариства студентів [10, с. 5]. У Київському національному університеті культури і мистецтв функціонує десять комітетів студентського парламенту, що відповідають різним напрямам діяльності: навчально-виховний, благодійний, соціально-побутовий, інформаційний, культурно-творчий, спортивно-оздоровчий, науковий, туристичний та ін. А отже, українські студенти задіяні у різних видах діяльності, проте подальшого розвитку потребує врахування інтересів і вподобань молоді, через реалізацію їх нахилів у широкій мережі спортивних секцій, клубів за інтересами.

Про домінування розважальної функції студентського самоврядування зазначала Л.О. Шеїна [11, с. 40] та свідчили результати опитувань студентів ВНЗ м. Львова у 2008 р., згідно з яким 67,5% студентів Львова вважають, що студентське самоврядування має організовувати їх дозвілля, повинно збагачуватися альтернативними особистісно значущими та суспільно корисними видами діяльності студентського самоврядування, що з успіхом відбувається у багатьох вітчизняних ВНЗ.

У роботі Б. Г. Нагорного, А. В. Яковенко та М. Л. Яковенко «Студентство і сучасність» [4] розглядаються освітні мотивації студентської молоді й обґрунтовуються аспекти розвитку інноваційної активності студентів в умовах формування нових освітніх стратегій. Автори доходять висновку: більшість опитаних студентів вважають, що ВНЗ у його нинішньому стані не є соціальною організацією, що активізує належним чином ініціативність молодих людей [4, с. 122], дані аргументи підтверджують визначені у ході дослідження суперечності.

Дослідниця Т.Ю. Баландіна, на основі порівняння соціологічних досліджень 1980-х, 1990-х та 2000-х рр., визначає значну кількість тенденцій розвитку студентського самоврядування, які можна узагальнити таким чином: складності в організації життя, побуту й дозвілля студентів і недостатня активність молоді; зростання кількості соціальних проблем; підвищення ролі виховної роботи у ВНЗ поруч зі зростанням потреби в ефективній роботі органів студентського самоврядування; актуалізація потреби в розвитку демократичних тенденцій у вищій школі, що зумовлює необхідність ефективної та дієвої роботи органів студентського самоврядування; застосування само-реалізаційного підходу до організації студентського самоврядування із урахуванням нахилів, здібностей, інтересів студентів; наявність нетрадиційних форм організації роботи студентського самоврядування та збільшення форм і напрямків студентського самоврядування, виникнення нових типів студентських об'єднань [1]. Визначені Тетяною Юрївною тенденції поповнюють теорію про студентське самоврядування та становлять науковий інтерес у здійсненні дослідження розвитку студентського самоврядування на території Української держави.

Функціонування студентських профспілок у системі вітчизняного самоврядування залишається дискусійним. Роз'яснювальним листом від 21 жовтня 2015 р. № 1/9–495 Міністерство освіти і науки розмежувало органи студентського самоврядування та студентські профспілки, хоча стара традиція становлення студентського самоврядування вбачала їх тісний зв'язок. Думки про зв'язок профспілкових організацій зі студентським самоврядуванням дотримуються освітні керманічі Росії та Білорусі.

Аналіз діяльності студентського самоврядування вітчизняних ВНЗ свідчить, що певних успіхів у сфері демократизації взаємин студентських лідерів і адміністрації вже досягнуто, прикладом чого може слугувати практика роботи Київського національного університету культури і мистецтв. В університеті практикують проведення анонімного опитування молоді «Викладач очима студентів», де студенти повинні оцінити рівень викладання кожного викладача за десятибальною шкалою. За підсумками опитування, викладачі із середнім балом 8–10 рекомендовані до роботи в наступному навчальному році; з 5–8 балами можуть бути рекомендовані після оцінки їх роботи кафедрами та органами студентського самоврядування; з 0–5 балами не рекомендовані до подальшої роботи зі студентами. Рішення затверджується вченою радою. Адміністрація не чинить тиск на студентських лідерів і не втручається в результати голосування, адже збір інформації, опрацювання результатів і оприлюднення висновків опитування здійснюється студентами. Крім того, підпис голови студентського самоврядування є обов'язковим для прийняття викладачів на роботу, а також під час ухвалення рішень про відрахування студентів, виплату стипендії.

Проведення опитувань «Викладач очима студентів» є традиційним і для Національного університету кораблебудування ім. адмірала С. Й. Макарова, м. Миколаїв. Представники студентського самоврядування вивчають студентську думку не тільки щодо якості викладання, але і доброзичливого ставлення до студентів, готовності надати консультативну допомогу, доступності (спілкування через мережу Інтернет, телефон), відповідності зовнішнього вигляду викладача естетичним вимогам і діловому дрес-коду, а також питання чесності та прозорості у виставленні академічної успішності.

У Державному економіко-технологічному університеті транспорту, м. Київ, у «Положенні про вчену раду» зафіксовані пункти щодо погодження з органами студентського самоврядування університету кандидатів із кращих студентів і аспірантів на отримання іменних стипендій; розгляду питань співпраці з органами студентського самоврядування, проте відсутній фіксований обсяг фінансування студентського самоврядування, адже, згідно з положенням, його визначає вчена рада.

Аспекти побудови партнерських взаємин студентських лідерів із керівництвом ВНЗ, посилення впливу органів студентського самоврядування на життєдіяльність ВНЗ, збільшення фінансової підтримки органів студентського самоврядування та зміцнення матеріальної бази потребують дальшого вдосконалення та поширення у вітчизняних ВНЗ.

Вивчення діяльності сучасних вітчизняних органів студентського самоврядування свідчить про кроки до нормативного врегулювання діяльності студентського самоврядування на рівні ВНЗ, коли студентське самоврядування має Положення про студентське самоврядування закладу; про студентський гуртожиток; товариство студентів, аспірантів та молодих учених. Однак непоодинокими є випадки, коли ВНЗ формально підходять до питань нормативного забезпечення студентського самоврядування та організації його діяльності. Так, у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності документи студентського самоврядування містять лише загальні положення, скопійовані з закону, іншої інформації про діяльність студентського самоврядування немає, хоча у цьому ВНЗ студенти введені до складу вченої ради [3]. А у «Положенні про Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва Державного університету телекомунікацій» у ч. 7 «Студентське самоврядування» дублюються положення закону «Про вищу освіту» старої редакції [8].

Подальший розвиток студентського самоврядування у кожному конкретному ВНЗ вимагає реалізації якісно розроблених установчих документів студентського самоврядування та визначення перспективного плану розвитку студентського самоврядування.

Проте оптимізувати процес входження до європейської спільноти через побудову демократичної системи студентського самоврядування можна шляхом доопрацювання нормативної бази, а саме ухвалення законопроекту «Про студентське самоврядування». Основними завданнями законопроекту мають бути забезпечення автономної діяльності органів студентського самоврядування; відпрацювання механізму закріплення за органами студентського самоврядування статусу юридичної особи; закріплення на законодавчому рівні положення про участь студентів у функціонуванні робочих органів ВНЗ: не лише у діяльності вченої ради та ректорату, але й рад факультетів, приймальної, стипендіальної комісії, з метою забезпечення участі студентських лідерів в управлінні ВНЗ на всіх рівнях.

Використана література:

1. Баландина Т. Ю. Студенческое самоуправление как социокультурный феномен: социологический анализ : дисс. ... канд. социол. наук : 22.00.06 / Т. Ю. Баландина. – Екатеринбург, 2006. – 155 с.
2. Групі супроводу Болонського процесу презентували студентське бачення реформ // Українська асоціація студентського самоврядування [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uass.org.ua/index.php/about/history/442-iv---q10q.html> 2011-2012
3. Загальна інформація РК та СС // Львівський державний університет безпеки життєдіяльності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ldubgd.edu.ua/content/kursantketastudentskesamovryaduvannya/zag-inf>.
4. Нагорний Б. Г. Студентство і сучасність / [Б. Г. Нагорний, М. Л. Яковенко, А. В. Яковенко]. – Київ : Арістей, 2005. – 164 с.
5. Про студентське самоврядування у Таврійському державному агротехнологічному університеті // Таврійський державний агротехнологічний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/pro-studentske-samovryaduvannja-u-tdatau.pdf>.
6. Проект «IMPRESS» Підвищення ефективності студентських служб (Improving the Efficiency of Student Services) // Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.univer.kharkov.ua/docs/project/impress.pdf>.
7. Соціальні компетенції молодих фахівців : результати реалізації міжнародного проекту ТЕМПУС «IMPRESS» // Освітні тренди. Сайт про сучасні тенденції розвитку освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.edu-trends.info/tempus-impress/>.
8. Студентське самоврядування // Положення про Навчально-науковий інститут менеджменту та підприємництва Державного університету телекомунікацій [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.dut.edu.ua/uploads/p_383_44008372.pdf.
9. Тренінги «Розвиток студентського самоврядування на Сході та Півдні України» // Світло [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.gosvitlo.org.ua/?p=1272>.
10. Чибісова Н. Студентське самоврядування – спосіб модернізації сучасного ВНЗ / Н. Чибісова // Освіта. – 10 серпня 2016 р. – С. 5.
11. Шеїна Л. О. Студентське самоврядування як засіб соціалізації молоді : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Л. О. Шеїна. – Луганськ, 2010. – 227 с.

References:

1. Balandyna T. Yu. Studencheskoe samoupravlenye kak sotsyokulturnyy fenomen: sotsyolohicheskyy analiz : dys. ... kand. sotsyoloh. nauk : 22.00.06 / T. Yu. Balandyna. – Ekaterynburh, 2006. – 155 s.
2. Hrupi suprovodu Bolonskoho protsesu prezentuvaly studentske bachennya reform // Ukrayinska asotsiatsiya studentskoho samovryaduvannya [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.uass.org.ua/index.php/about/history/442-iv---q10q.html> 2011-2012.
3. Zahalna informatsiya RK ta SS // Lvivskyy derzhavnyy universytet bezpeky zhyttyediyalnosti [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ldubgd.edu.ua/content/kursantsketastudentskesamovryaduvannya/zag-inf>.
4. Nahornyy B. H. Studentstvo i suchasnist / [B. H. Nahornyy, M. L. Yakovenko, A. V. Yakovenko]. – Kyiv : Aristey, 2005. – 164 s.
5. Pro studentske samovryaduvannya u Tavriyskomu derzhavnomu ahrotekhnolohichnomu universyteti // Tavriyskyy derzhavnyy ahrotekhnolohichnyy universytet [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/pro-studentske-samovryaduvannya-u-tdatau.pdf>.
6. Proekt «IMPRESS» Pidvyshchennya efektyvnosti studentskykh sluzhb (Improving the Efficiency of Student Services) // Kharkivskyy natsionalnyy universytet imeni V. N. Karazina [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.univer.kharkov.ua/docs/project/impress.pdf>.
7. Sotsialni kompetentsiyi molodykh fakhivtsiv : rezultaty realizatsiyi mizhnarodnoho proektu TEMPUS «IMPRESS» // Osvitni trendy. Sayt pro suchasni tendentsiyi rozvytku osvity [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.edu-trends.info/tempus-impress/>.
8. Studentske samovryaduvannya // Polozhennya pro Navchalno-naukovyy instytut menedzhmentu ta pidpryemnytstva Derzhavnogo universytetu telekomunikatsiy [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu : http://www.dut.edu.ua/uploads/p_383_44008372.pdf.
9. Treninhy «Rozvytok studentskoho samovryaduvannya na Skhodi ta Pivdni Ukrayiny» // Svitlo [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.gosvitlo.org.ua/?p=1272>.
10. Chybisova N. Studentske samovryaduvannya – sposib modernizatsiyi suchasnoho VNZ / N. Chybisova // Osvita. – 10 serpnia 2016 r. – S. 5.
11. Sheyina L. O. Studentske samovryaduvannya yak zasib sotsializatsiyi molodi : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.05 «Sotsialna pedahohika» / L. O. Sheyina. – Luhansk, 2010. – 227 s.

Трибулькевич Е. Г. Студенческое самоуправление: реалии развития

В работе проведен анализ развития студенческого самоуправления в Украине на современном этапе. Рассмотрены основные мероприятия, осуществляемые с целью внедрения идей студенческого самоуправления. Дана оценка разноплановой деятельности студенческого самоуправления в управленческой, социально ценной и лично значимой деятельности, благотворительной деятельности студентов через волонтерское движение, познавательной, спортивной, художественной и других видах деятельности с учетом потребностей, склонностей и предпочтений студентов. Осуществлен анализ органов студенческого самоуправления в отечественных учреждениях высшего образования. Разработаны рекомендации по оптимизации становления демократической системы студенческого самоуправления.

Ключевые слова: студенческое самоуправление, органы студенческого самоуправления, учреждения высшего образования, тренинг, проект, студенческая служба, ректорат, лидеры, функции студенческого самоуправления, тенденции студенческого самоуправления.

Trybulkevych K. H. Student self-government: development realities

In work the analysis of development of student government in Ukraine at the present stage is carried out. The main actions which are carried out for the purpose of introduction of the ideas of student government are considered. The estimation of various activities of student self-government in management, socially valuable and personally significant activity, charitable activity of students through volunteer movement, cognitive activity is given; sports, artistic and other activities, taking into account the needs, inclinations and preferences of students. The analysis of student self-government bodies at home higher education institutions is carried out. Recommendations about optimization of formation of democratic system of student government are developed.

Key words: student government, bodies of student government, institution of higher education, training, project, student's service, administration, leaders, functions of student government, tendency of student government.

УДК 316.647.8(043)

Трухан О. В.

**ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. О. СУХОМЛІНСЬКОГО
ДЛЯ АКТУАЛІЗАЦІЇ МОТИВАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗМІН
У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ**

Визначено проблемну сферу реформування освітнього простору в Україні. Обґрунтовано необхідність мобілізації зусиль різних прошарків суспільства щодо сприяння процесу перетворення освітнього середовища. Запропоновано використовувати результати міжгалузевих досліджень задля підвищення якості процесу реформування. Оцінено